

ОПТИКА

Област от физиката, която се занимава с изучаване на разпространението на светлината и взаимодействието ѝ с материята

Връзка с други науки

Астрономия и космология

Микроскопия

Спектроскопия

Атомна физика

Квантова теория и приложенията ѝ

Теория на относителността

Лазери и приложенията им

Модерни технологии и приложенията им

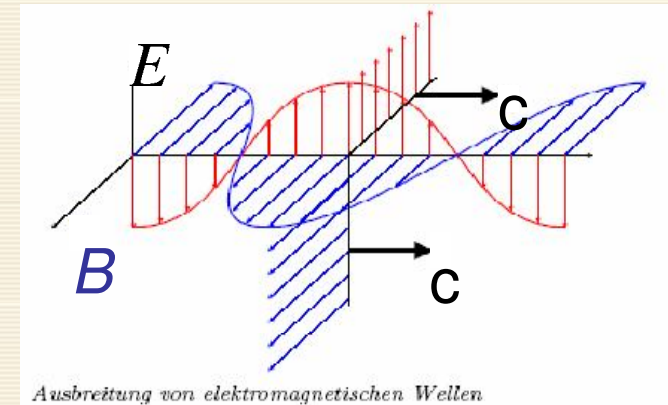
(оптоелектроника, фотоника, дисплеи, оптични покрития, телекомуникации, битова електроника, нанооптика и технологии)

Теории за природата на светлината

- *Електромагнитна теория* на Максвел светлината като електромагнитни вълни, разпространяващи се със скорост

$$c = \sqrt{\frac{1}{\epsilon_0 \mu_0}} \approx 3 \cdot 10^8 \text{ m/s}$$

- *Корпускулярно-вълнов дуализъм*

светлината като поток от частици фотони, които проявяват вълнови свойства, разпространяват се като вълни и могат да претърпяват дифракция и интерференция.

$$E = h\nu$$

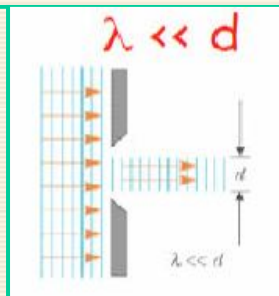
Два подхода в класическата оптика

Геометрична оптика

Вълновата природа на светлината не се отчита

дължината на вълната е много по-голяма от размерите на обектите

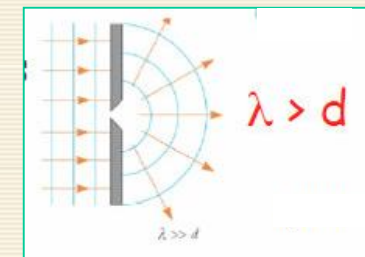
устройството и действието на редица оптически уреди

Вълнова оптика

Базира се на вълновата природа на светлината

дължината на вълната е сравнима с размерите на обектите

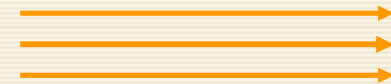

Геометрична оптика

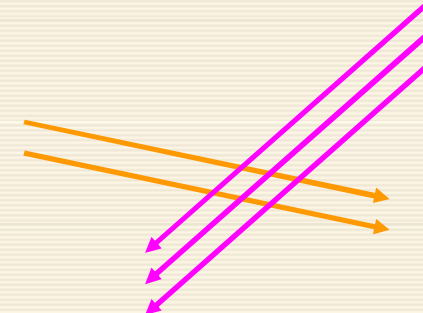
Светлинен лъч – линията, по която се разпространява потокът светлинна енергия.

Посоката на разпространение се определя от вълновия вектор.

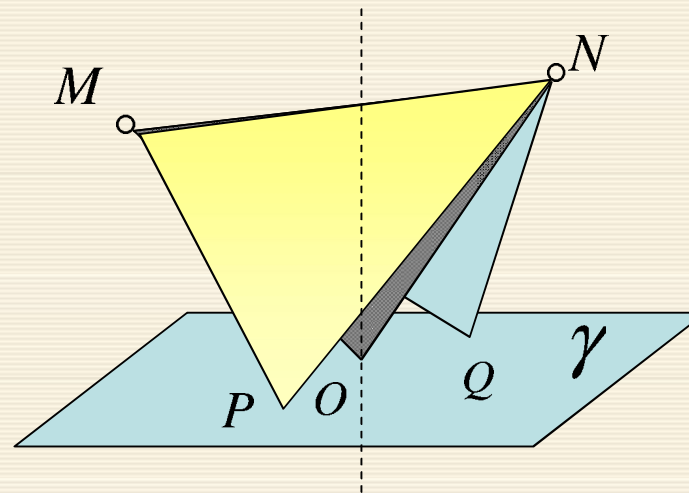
Закон за праволинейно разпространение на светлината:
в хомогенни прозрачни среди светлината се разпространява праволинейно.

Закон за независимостта на лъчите:
при пресичането си светлинните лъчи не си влияят.

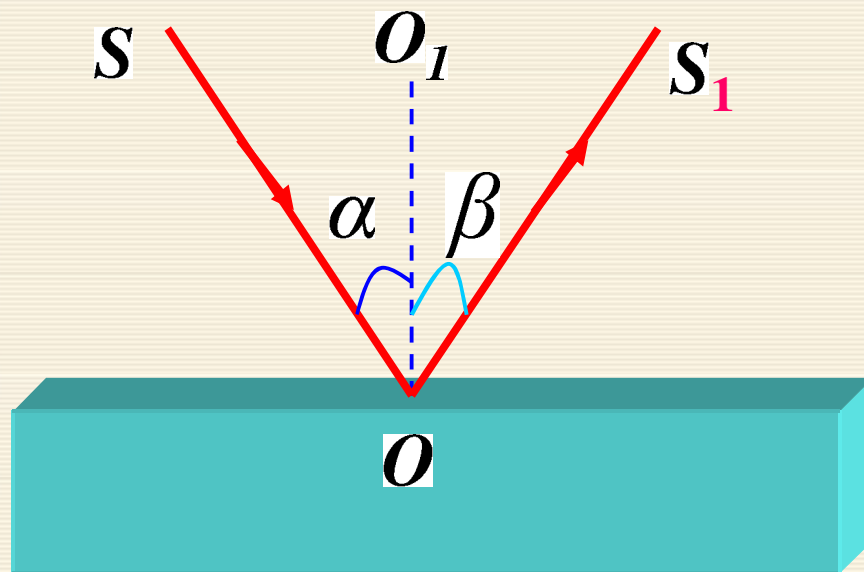

Принцип на Ферма

Пътят на разпространение на светлината в дадена среда е минималният по време.

Закони на отражение

SO – падащ лъч
 OS_1 – отразен лъч
 OO_1 – нормала
 α – ъгъл на падане
 β – ъгъл на отражение.

- Падащият лъч SO и отразеният лъч OS_1 лежат в равнината определена от падащия лъч и нормалата OO_1 към граничната повърхност в точката на падане.
- Ъгълът на отражение β е равен на ъгъла на падане α

$$\alpha = \beta$$

Видове отражение

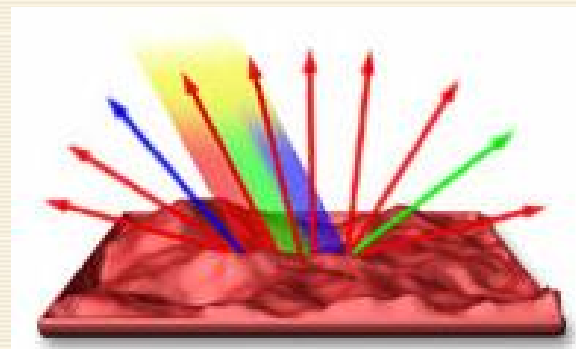
Огледално:

отражение от гладки
повърхности

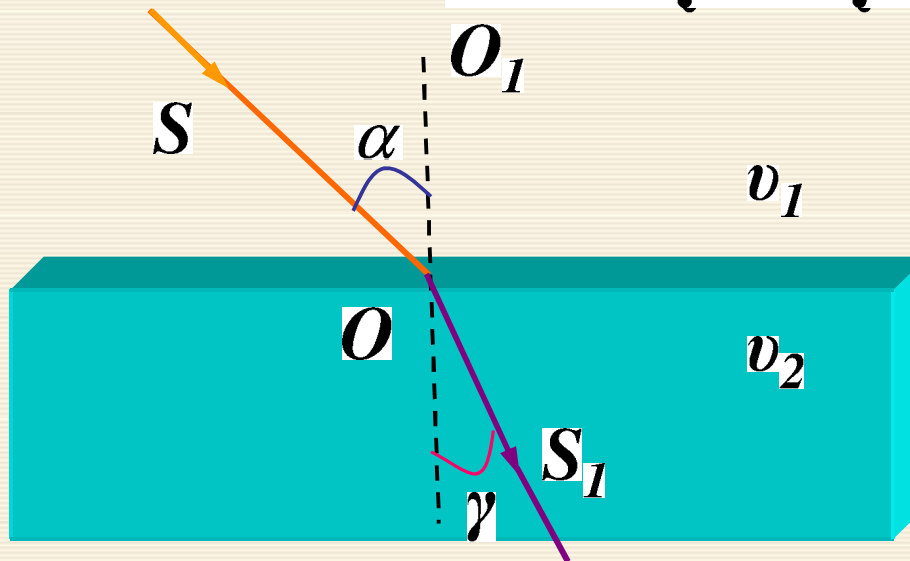
Дифузно:

отражение от грапави
повърхности

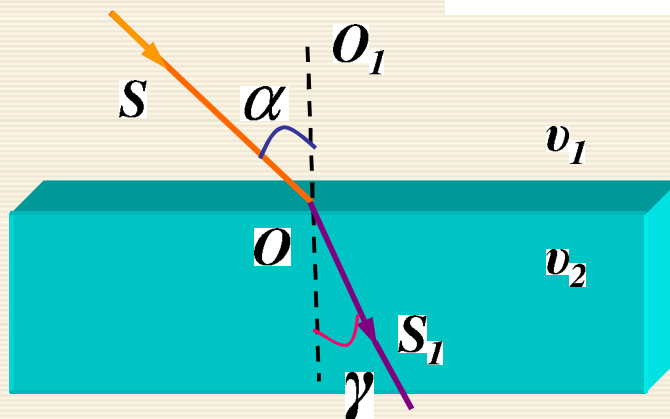
Закони на пречупване

SO – падащ лъч, OS_1 – пречупен лъч, OO_1 – нормала
 α – ъгъл на падане, γ – ъгъл на пречупване.

Падащият лъч SO и пречупеният лъч OS_1 лежат в равнината определена от падащия лъч и нормалата OO_1 към граничната повърхност в точката на падане.

Закони на пречупване

Закон за пречупване на светлината (закон на Снелиус):
синусите на ъглите на падане и пречупване се отнасят така,
както скоростите на светлината в първата и втората среда

$$\frac{\sin \alpha}{\sin \gamma} = \frac{v_1}{v_2} = n_{21}$$

Основно уравнение на геометричната оптика

n – абсолютен показател на пречупване: $n = \frac{c}{v}$

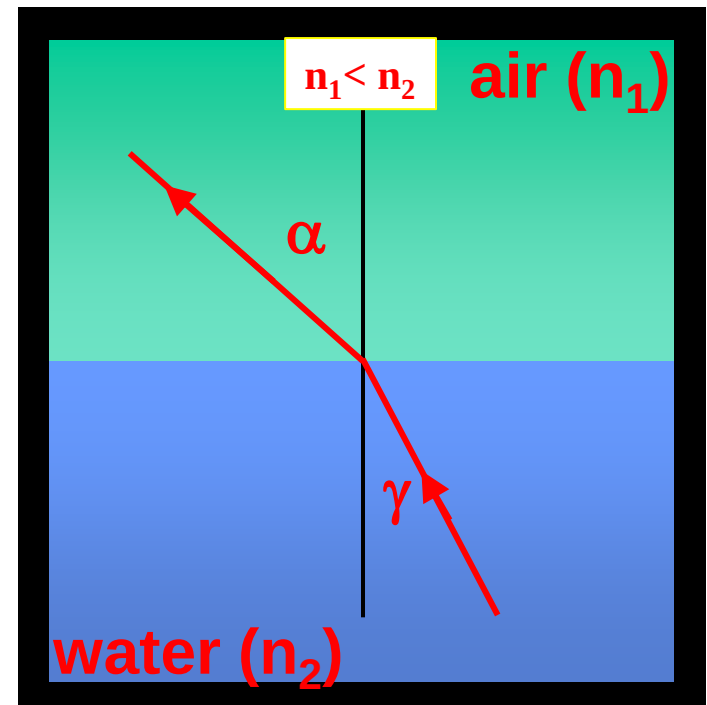
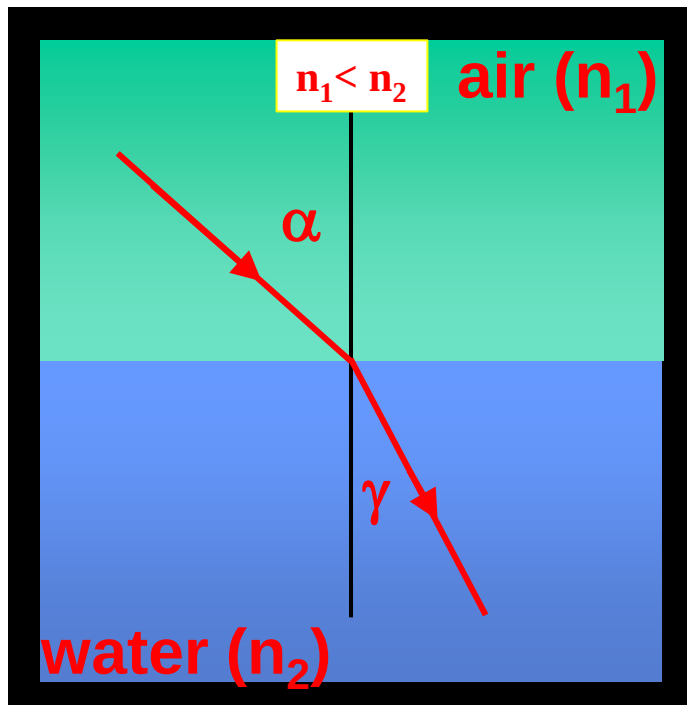
c – скорост във вакуум

Закони за отражение и пречупване : Закон на Снелиус

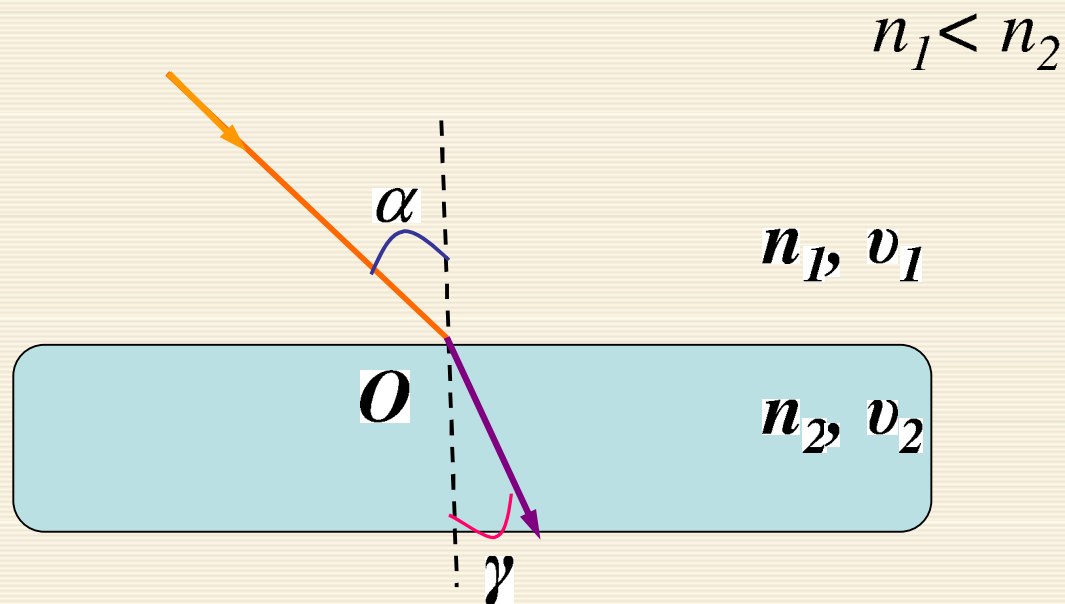
Една част от падналата светлина се отразява от границата между двете среди а друга част преминава във втората среда

Закона на Снелиус, дава връзката между ъглите на падане и пречупване и показателите на пречупване на двете среди:

$$n_1 \sin(\alpha) = n_2 \sin(\gamma) .$$

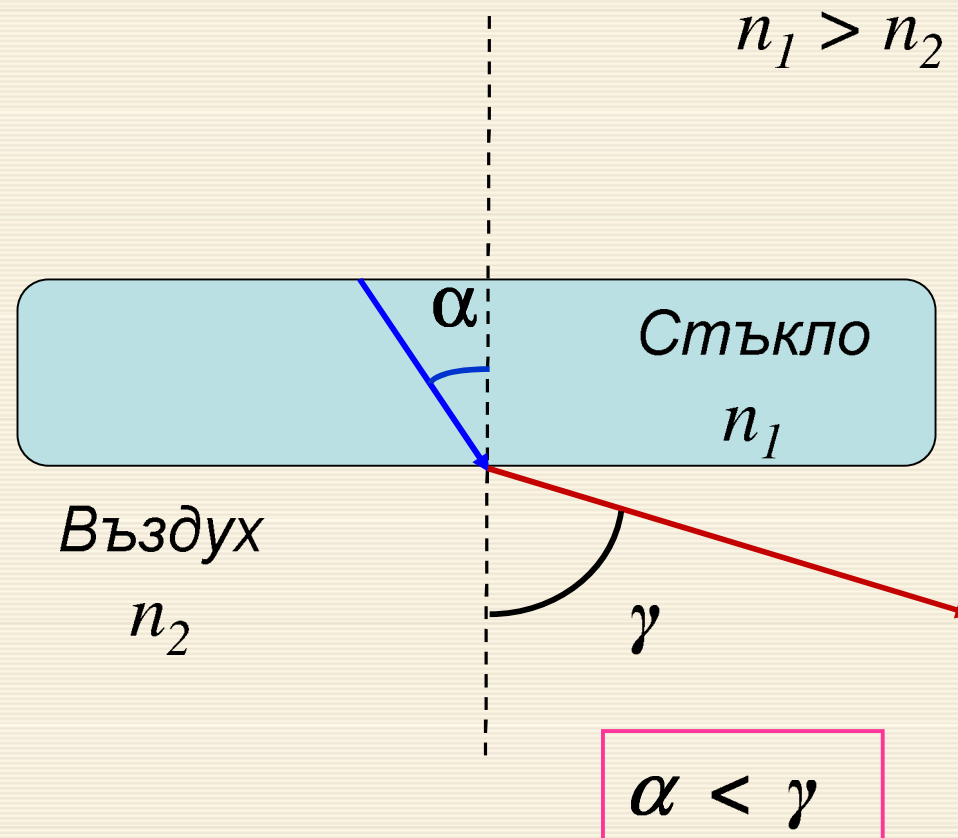

Преминаване на светлина от въздух в стъкло

Ъгълът на пречупване е по-малък от ъгъла на падане

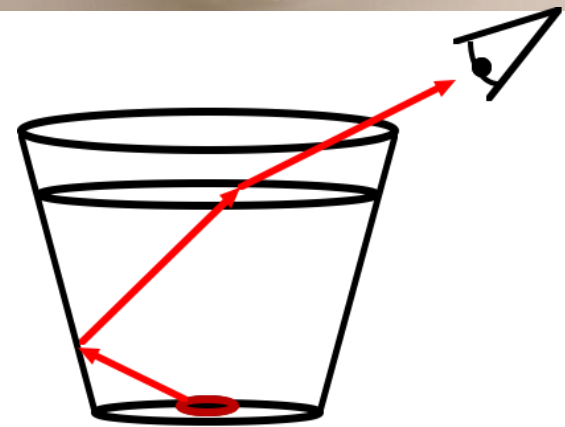
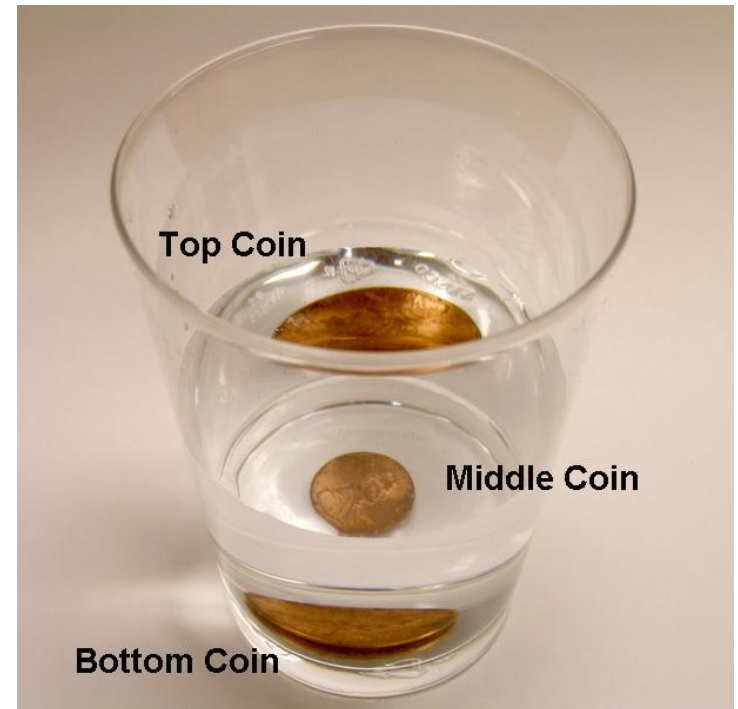
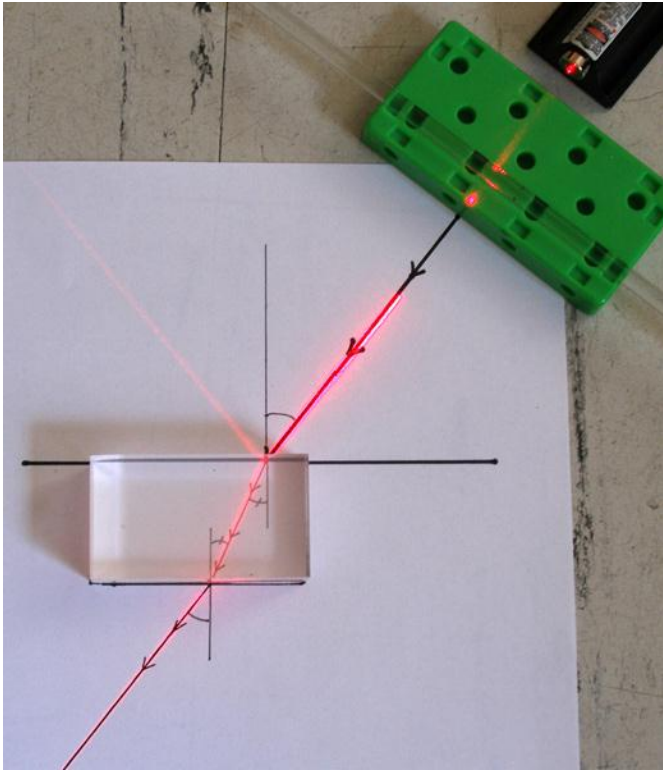
Преминаване на светлина от стъкло във въздух

Ъгълът на пречупване е по-голям от ъгъла на падане

Закон на Снелиус

Пример 1 (Максимов 87.1)

Показателят на пречупване на магнезиевия оксид е $n=1.75$. Намерете скоростта на светлината в този материал. Как се изменя дължината на вълната в съответната среда и във вакуум? Каква ще е разликата в оптичните пътища на светлината в съответната среда и във вакуум при равен геометричен път?

$$u = \frac{c}{n} = 1.7 \cdot 10^8 \text{ m/s}$$

$$\lambda = \frac{u}{\nu} = \frac{c}{n\nu} = \frac{\lambda_0}{n}$$

$$\Delta x = (nx - x)$$

Задача

Лъч, който сключва ъгъл 40° с перпендикуляра към повърхността на стъклена плочка ($n = 1,515$), частично се отразява и частично прониква в стъклото. Намерете ъгъла между отразения и пречупения лъч.

Решение:

От закона на Снелиус следва, че за ъгъла на пречупване:

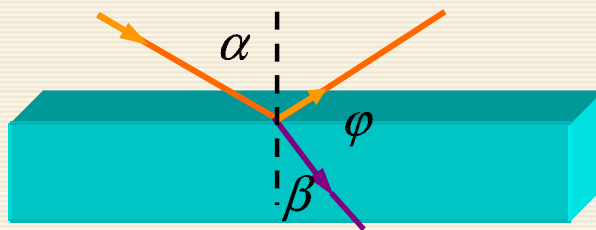
$$\sin \beta = \frac{\sin \alpha}{n} = \frac{\sin 40^\circ}{1,515} = \frac{0,6428}{1,515} = 0,4243$$

а самият ъгъл на пречупване е $\beta \approx 25^\circ$.

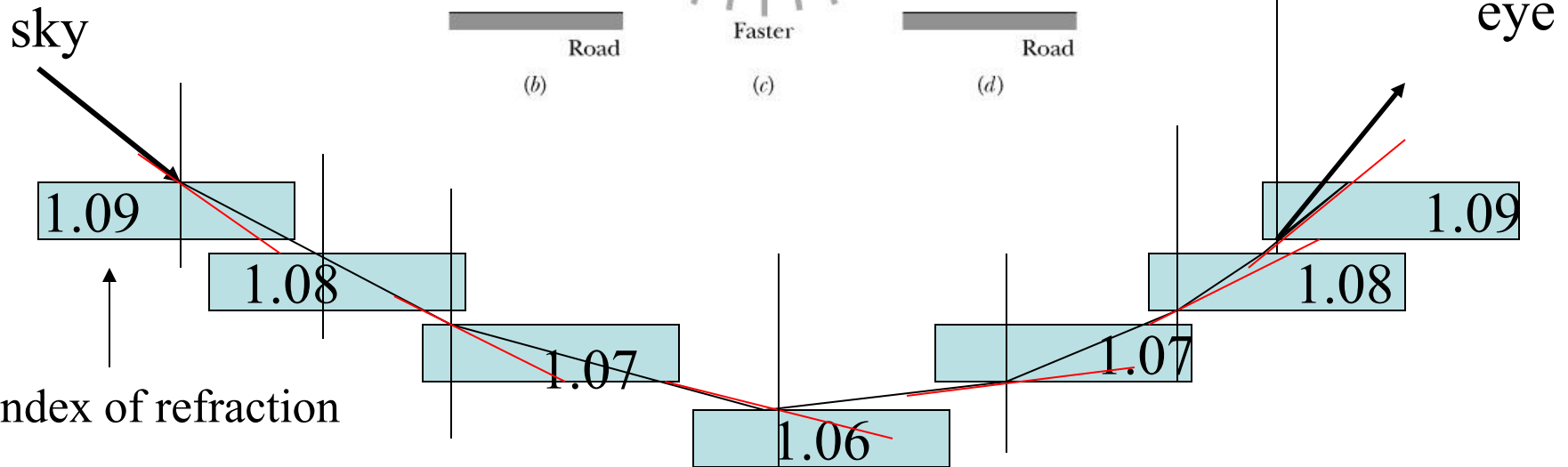
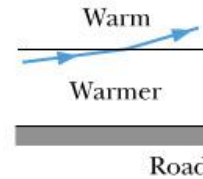
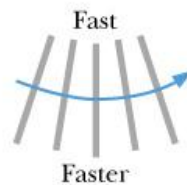
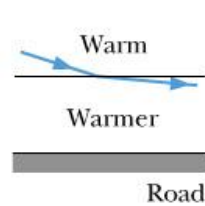
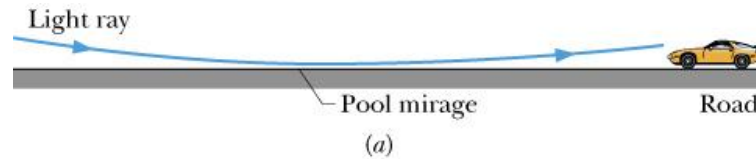
При ъгъл на падане $\alpha = 40^\circ$, ъгълът на отражение е също 40°

Следователно търсеният ъгъл между пречупения и отразения лъч е

$$\varphi = 180^\circ - (40^\circ + 25^\circ) = 115^\circ$$

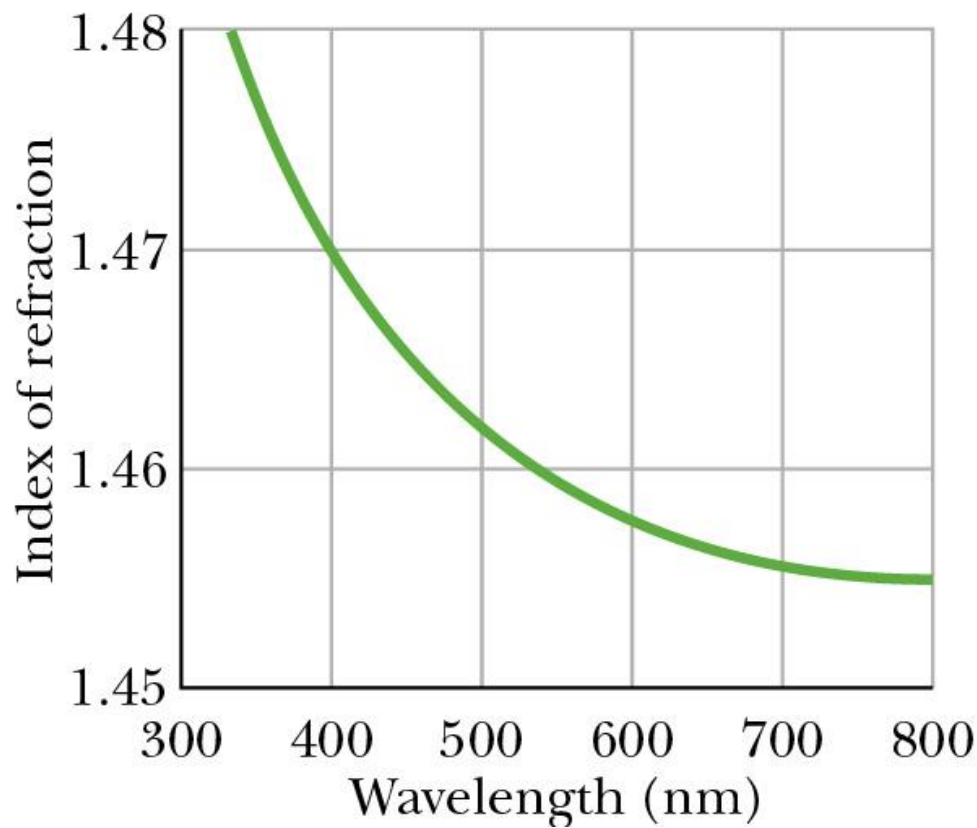

Кое причинява миражите?

Топлият път причинява градиент на показателя на пречупване който се увеличава при увеличаване на разстоянието от пътя

Дисперсия: Показателя на пречупване на средата зависи от дължината на вълната. Това води до различни ъгли на пречупване за вълни с различни дължини и съответно до разлагане на бялата светлина. Различаваме нормална и аномална дисперсия.

$$u = v\lambda$$

λ се променя когато средата се мени.

v не се мени при промяна на средата.

На фигурата се наблюдава случай на **нормална** дисперсия. При увеличаване на n с нарастване на λ имаме **аномална** дисперсия

Wall

Equilateral prism
dispersing sunlight
late afternoon.

$$\sin \theta_{\text{refr}} = 0.866 n_{\lambda}$$

n_{λ} се увеличава с честотата (λ намалява)

Синьото се пречупва повече от червеното

Shadow of Prism

Sunlight

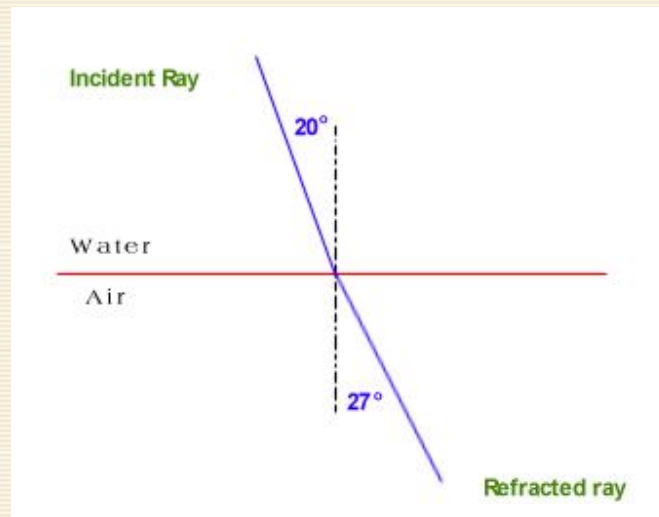
Пълно вътрешно отражение

При увеличаване ъгъла на падане, стигаме до положение, при което пречупеният лъч се плъзга по разделителната повърхност.

По-нататъшно увеличение на ъгъла на падане - само отражение - пълно вътрешно отражение.

вода

въздух

Критичен ъгъл $\alpha_{кр}$:

$$\alpha_{кр} = \arcsin \frac{n_2}{n_1}$$

21

Явлението, при което се наблюдава само отражение на светлината при преминаването ѝ от оптически по-плътна среда в оптически по-рядка среда

Пълно вътрешно отражение;

$$n_1 \sin(\theta_1) = n_2 \sin(\theta_2)$$

$$\sin(\theta_1) = \frac{n_2}{n_1} \sin(\theta_2)$$

Нека $n_2 > n_1$. Най-голямата стойност на $\sin(\theta_2)$ е 1 ($\theta_2 = 90^\circ$).
Тогава:

$$\sin(\theta_1) = \frac{n_2}{n_1}.$$

Тази стойност на θ_1 е наречена критичен ъгъл, θ_c . За всеки ъгъл по-голям от θ_c , цялата паднала върху границата светлина се отразява.

Пълно вътрешно отражение;

$$n_1 \sin(\alpha) = n_2 \sin(\gamma)$$

$$\sin(\alpha) = \frac{n_2}{n_1} \sin(\gamma)$$

Нека $n_2 > n_1$. Най-голямата стойност на $\sin(\gamma)$ е 1. Тогава:

$$\sin(\alpha) = \frac{n_2}{n_1}.$$

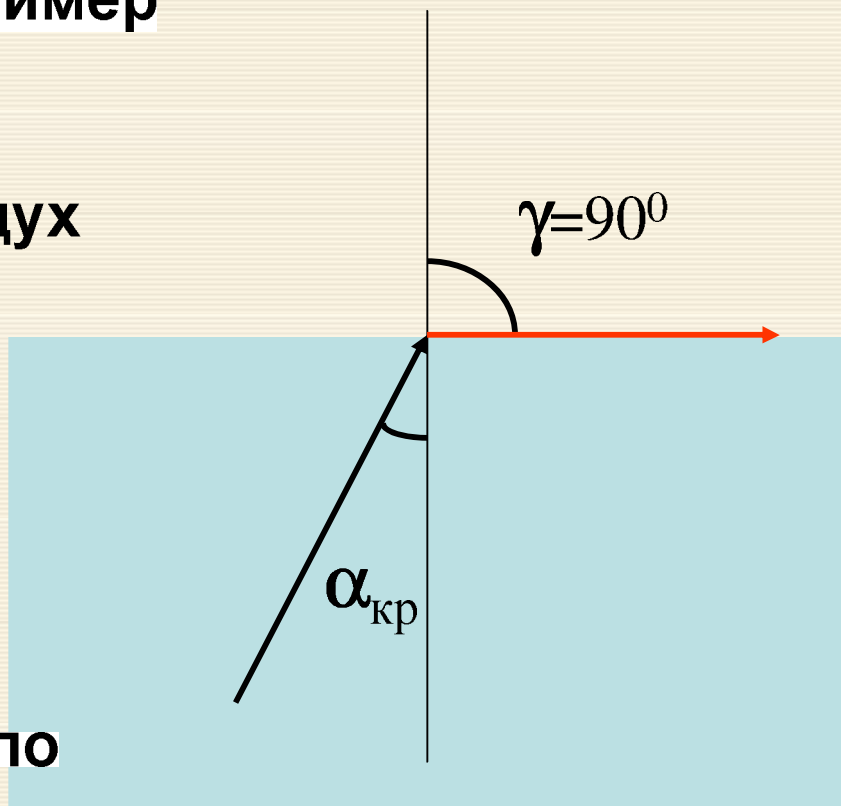
Тази стойност на α е наречена критичен ъгъл, $\alpha_{\text{кр}}$. За всеки ъгъл по-голям от $\alpha_{\text{кр}}$, цялата паднала върху границата светлина се отразява.

Пълно вътрешно отражение

Пример

въздух

СТЪКЛО

$$\alpha_{кр} = \arcsin \frac{n_2}{n_1}$$

21

Стъкло $n=1,5$

Въздух $n=1$

$$\alpha_{кр} = \arcsin \frac{1}{1,5} = 0,66$$

$$\alpha \approx 42^\circ$$

Пример 2

При прехода на светлинните лъчи от стъкло във въздух ъгъла на падане е 30° . Да се намери ъгъла на пречупване. Колко е граничният ъгъл на падане при който настъпва пълно вътрешно отражение. Показателите на пречупване на стъклото и въздуха са съответно 1.6 и 1.

$$\frac{\sin \alpha}{\sin \gamma} = \frac{n_2}{n_1}$$

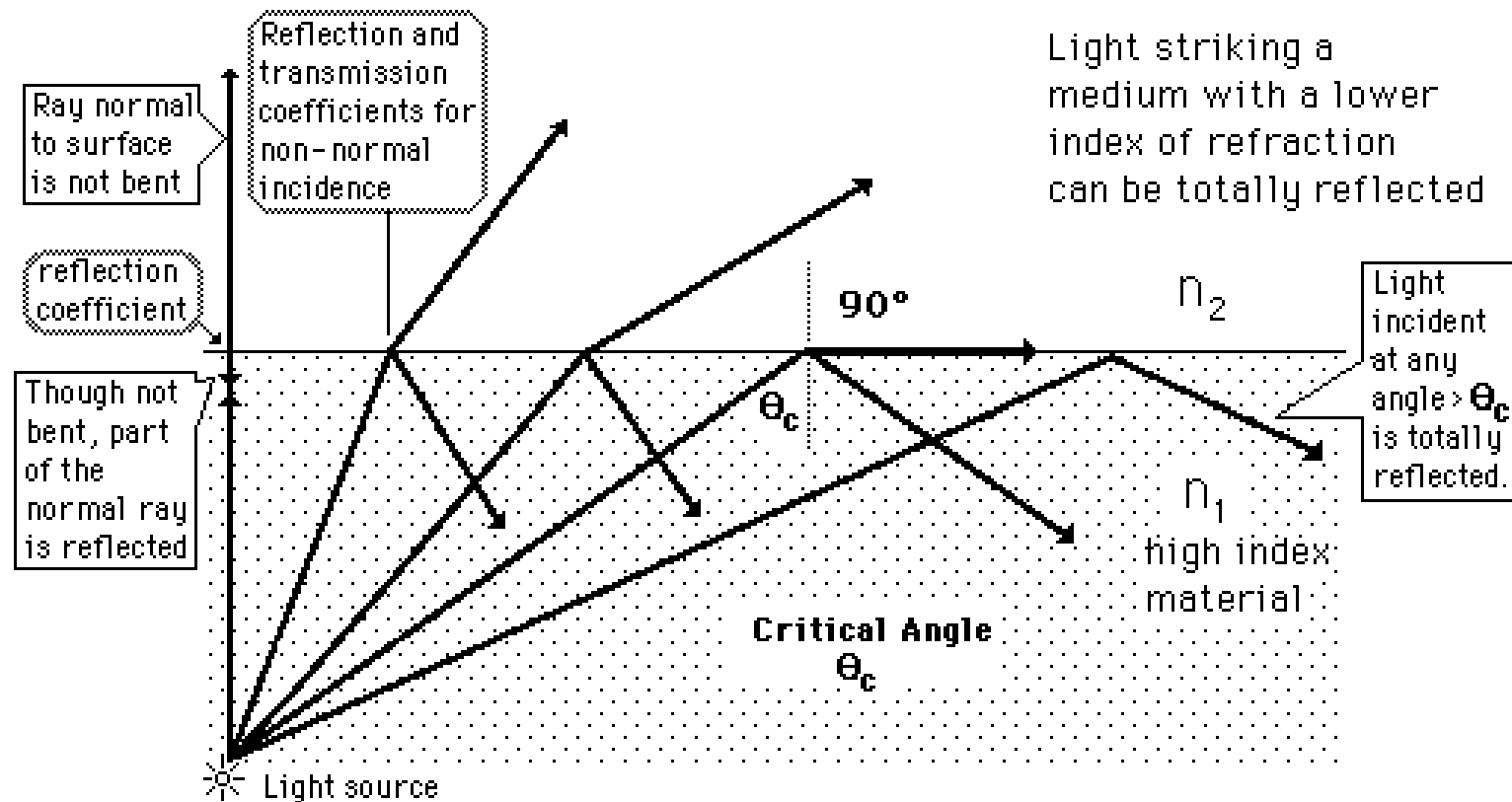
$$\sin \gamma = \frac{n_1}{n_2} \sin \alpha = 0.8$$

$$\gamma = 53.1^\circ$$

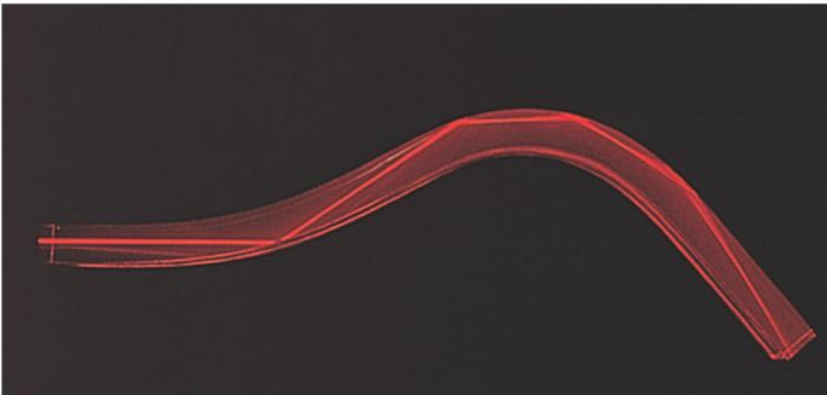
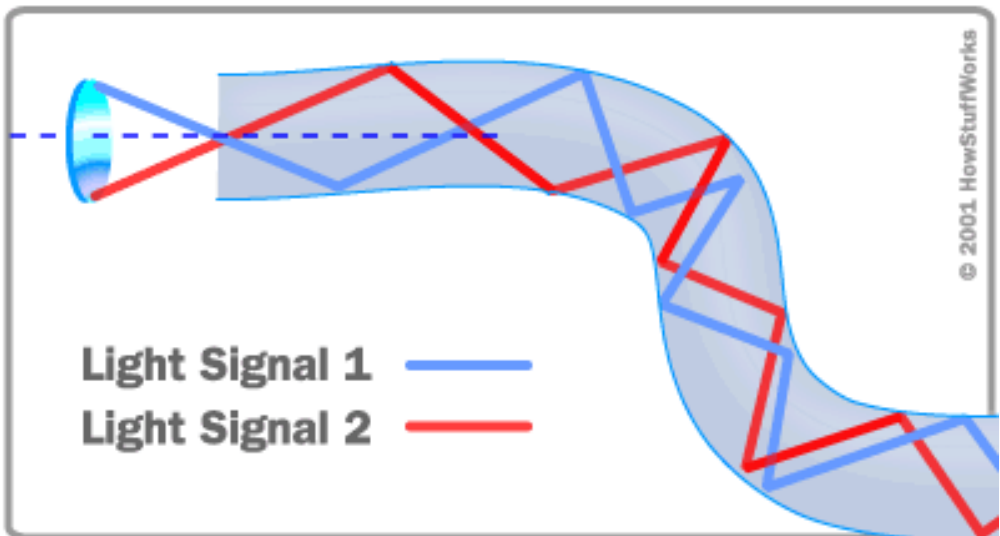
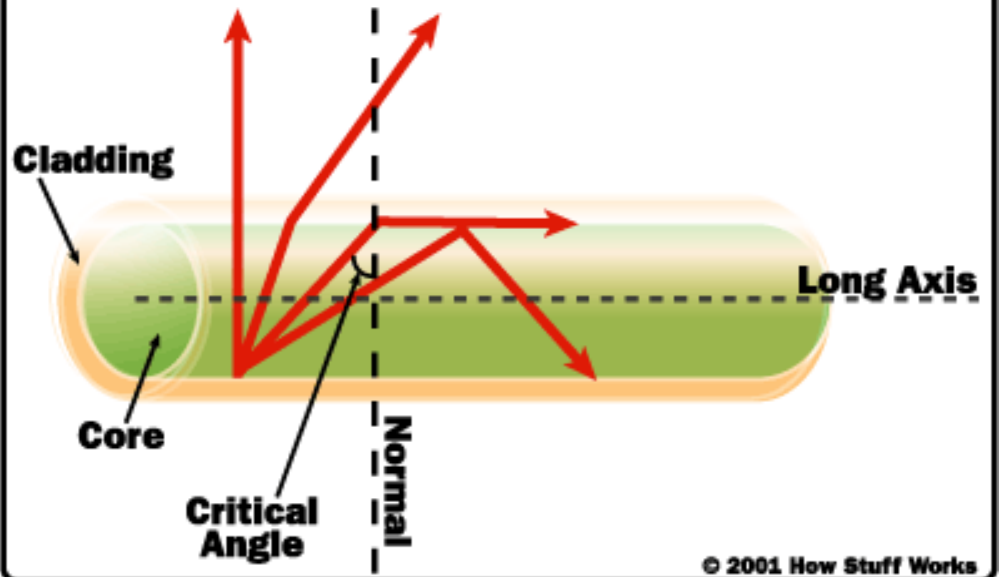
$$\sin \alpha_{\text{кр}} = \frac{n_2}{n_1} = 0.625 \text{ rad}$$

$$\alpha_{\text{кр}} = 38.7^\circ$$

<http://hyperphysics.phy-astr.gsu.edu/hbase/phyopt/totint.html>

Fiber Optic Internal Reflection

The Discrepant Event - Total Internal Reflection

